

HÖGSKOLAN
DALARNA

Examensarbete

Socionomprogrammet

Att synliggöra våldets komplexitet

**En kvalitativ intervjustudie om socialarbetares
uppfattningar om och arbete med intimt partnervåld**

To make the complexity of the violence visible

Författare: Sofie Bäcke & Amanda Sving
Handledare: Susanne Gustafsson & Peter Nilsson
Examinator: Kari Jess
Ämne: Social Arbete
Kurskod: GSA2AF
Poäng: 15hp
Examinationsdatum: 2022-03-01

Vid Högskolan Dalarna finns möjlighet att publicera examensarbetet i fulltext i DiVA. Publiceringen sker open access, vilket innebär att arbetet blir fritt tillgängligt att läsa och ladda ned på nätet. Därmed ökar spridningen och synligheten av examensarbetet.

Open access är på väg att bli norm för att sprida vetenskaplig information på nätet. Högskolan Dalarna rekommenderar såväl forskare som studenter att publicera sina arbeten open access.

Jag/vi medger publicering i fulltext (fritt tillgänglig på nätet, open access):

Ja

Nej

Högskolan Dalarna – SE-791 88 Falun – Tel 023-77 80 00

Förord

Först och främst vill vi tacka oss själva för ett fint samarbete samt ett enormt stöd i både med- och motgångar.

Vi vill rikta ett enormt stort tack till våra stöttande och kompetenta handledare, Susanne Gustafsson och Peter Nilsson. Det har varit otroligt givande att ta del av er kompetens som varit stöttande och inspirerande. Ni har varit mycket tålmodiga och pedagogiska med detta examensarbete och vi är båda överens om att utan er hade inte det här examensarbetet varit möjligt att genomföra.

Ett stort tack till alla som deltagit i studien som bidragit till ett fint resultat. Utan er hade genomförandet av den här studien varit omöjligt.

Slutligen vill vi tacka våra nära och kära som stöttat oss genom hela processen gång. Med ett mentalt stöd som varit oerhört värdefullt för oss två.

Stort tack!

Sammanfattning

Socialarbetaren har en avgörande roll i arbetet med att förhindra och förebygga intimt partnervåld. Studiens syfte är att undersöka socialarbetares uppfattningar och arbete med intimt partnervåld. En typologi, definitioner av våld samt riktlinjer i arbetet med våld har fungerat som studiens tolkningsram. Studien genomfördes med sex kvalitativa semistrukturerade intervjuer. Empirin analyserades genom en tematisk analys, där tre olika teman identifierades med tillhörande subteman. Studiens resultat visade att informanterna möter flera typer av våld. Resultatet visade också att informanterna anpassade insatser efter att information samlats in efter varje enskild individ, men inte arbetar i sin bedömning med stöd av typologier. Resultatet visade även att våld som är baserat på kontroll var den mest framträdande våldsformen i arbetet.

Nyckelord: Intimt partnervåld, typologi, socialarbetare, insats, kontrollvåld, situationsvåld

Abstract

Social workers have a crucial role in preventing intimate partner violence. The purpose of the study is to investigate social workers perceptions and work with intimate partner violence. A typology, definitions of violence and guidelines in the work with intimate partner violence have served as the study's interpretive framework. The study was conducted with six qualitative semi-structures interviews. The empiric was analyzed through a thematic analysis where three different themes were found, with associated subthemes. The study's results showed that the participants adapted efforts after information was collected for each individual but did not work with support of typologies. The result also revealed that violence based on control was the most prominent form of violence at work.

Key words: Intimate partner violence, typology, social worker, contribution, controlling violence, situational violence

Innehållsförteckning

1. Bakgrund och problemformulering	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Problemformulering	2
2 Syfte och frågeställningar	3
2.1 Syfte.....	3
2.2 Frågeställningar	3
2.3 Disposition	3
3 Tidigare forskning	4
3.1 Viktiga aspekter i arbetet med intimt partnervåld	4
4 Teoretisk ram	6
4.1 Hur Socialstyrelsen definierar våld	6
4.1.1 Fysiskt våld.....	6
4.1.2 Psykiskt våld.....	6
4.1.3 Sexuellt våld.....	6
4.1.4 Försummelse	6
4.2 Johnsons typologi	7
4.2.1 Makt- och kontrollvåld	7
4.2.2 Våldsamt motståndsvåld	8
4.2.3 Situationsbundet partnervåld.....	8
4.2.4 Ömsesidigt kontrollvåld.....	8
4.2.5 Vanligt separationsvåld	9
4.3 Riktlinjer för socialarbetare som arbetar med intimt partnervåld	9
4.3.1 Tillämpningsområdet.....	9
4.3.2 Stöd och hjälp	9
4.3.3 Kompetens.....	10
4.3.4 Utredning av våldsutsatta vuxna och barn i vissa situationer	10
5. Metod	12
5.1 Design.....	12
5.2 Population och Urval	12
5.3 Procedur och genomförande	13
5.3.1 Genomförande av intervjuerna	14
5.4 Databearbetning och analys	14
5.5 Litteratursökning	15
5.6 Studiens tillförlitlighet	15
5.7 Kritiskt resonemang av vald undersökningsmetod.....	16
6. Etiska överväganden	18
7. Resultat	19
7.1 Våldets olika dimensioner	19

7.1.1 Våld som utövas på olika sätt	19
7.1.2 Våldets olika syften.....	21
7.2 Individfokuserat arbetssätt för att hindra fortsatt våld	24
7.2.1 Bra grund för rätt insatts	24
7.2.2 Insats baserat på risker för den våldsutsatta.....	25
7.3 Ett arbete som innebär utmaningar	26
7.3.1 Arbetet innebär svårigheter	26
7.3.2 Kunskap gör skillnad	28
8. Diskussion	30
8.1 Socialarbetares uppfattningar om olika typer av intimt partnervåld de möter i sitt arbete.....	30
8.2 Socialarbetares arbete med personer som utsätts för intimt partnervåld	32
9. Slutsatser	34
Referenser.....	35
Bilagor.....	38
Bilaga 1: Informationsbrev	38
Bilaga 2: Samtyckesavtal.....	39
Bilaga 3: Tematisk intervjuguide.....	40
Bilaga 4: Etisk egengranskning.....	41

1. Bakgrund och problemformulering

1.1 Bakgrund

World Health Organization (2013) visar att var tredje kvinna på global nivå har varit med om sexuellt och/eller fysiskt våld under sitt liv. Därmed utgör våld mot kvinnor ett globalt folkhälsoproblem som kräver omfattande insatser, inte bara för att stödja den som varit utsatt för våld, men även för att möjliggöra social förändring. Av samtliga globala våldshandlingar mot kvinnor har WHO (2013) kommit fram till att 30 procent utövas av kvinnors intima partner. I de fall våldsyttningarna leder till mord är det 38 procent av kvinnornas manliga partner som har agerat mördare. Våld mot kvinnor utgör ett allvarligt brott varmed kvinnors mänskliga rättigheter kränks (WHO, 2013).

Socialarbetaren har en avgörande roll i arbetet med att förhindra och förebygga intimt partnervåld. Socialarbetaren skall ge stöd och insatser till de som lever med intimt partnervåld, vilket förutsätter att rätt stöd och insats erbjuds till varje individ som utsatts för våld. Kunskap inom området blir då viktigt för att synliggöra och förstå våldet vilket är nödvändigt för att erbjuda effektiv hjälp (Socialstyrelsen, 2016).

Socialstyrelsen utgår från World Health Organisation (2002) när de i en rapport beskriver fyra olika våldstyper för intimt partnervåld (Socialstyrelsen, 2016). De fyra olika våldstyperna är *psykiskt våld*, *fysiskt våld*, *sexuellt våld* samt *försummelse* (Socialstyrelsen, 2016). I ett försök att identifiera strategier för att förebygga intimt partnervåld har klassificeringar av våldsformer utarbetats, så kallade *typologier*. Inom forskningsfältet för intimt partnervåld existerar idag flera typologier där en av de mest inflytelserika är Michael P. Johnsons typologi (Johnson, 1995). Johnsons (1995) typologi innehåller även den beskrivningar av olika typer av våld.

Även om flera typologier är i omlopp går det att konstatera att våldet grovt sett kan delas in i å ena sidan a) *situationsbaserat*, där våldsutövandet tenderar att vara ömsesidigt mellan båda parter och relaterat till gräl, eller å andra sidan b) *kontrollbaserat*, då våldet ofta är enkelriktat och relaterat till manlig dominans. Den senare våldsformen utövas oftast av män även om det också kan förekomma kvinnliga utövare (Azam Ali, Dhingra & McGarry, 2016).

I tidigare forskning påtalas brister i forskningsfältet om intimt partnervåld (Azam Ali et al., 2016; Boxall, Rosevear & Jason, 2015; Ellsberg & Heise, 2005; Johnson 1995), vilket påverkar socialarbetares kapacitet att utreda förlopp av intimt partnervåld (Ellsberg & Heise, 2005). Stöd av typologier för kategorisering av intimt partnervåld är viktigt så rätt stöd och

insats erbjuds till alla som varit utsatta för intimt partnervåld (Johnson, 1995; Azam Ali et al., 2016). Detta leder oss till vår problemformulering

1.2 Problemformulering

Vid intimt partnervåld har socialarbetaren skyldighet att hjälpa våldsutsatta (Socialstyrelsen, 2016). Socialarbetaren står inför ett viktigt uppdrag vid beslut av insatser och stöd vid intimt partnervåld. I arbetet med att hjälpa våldsutsatta bör socialarbetaren bedöma insatser efter vilken typ av våld som förekommer. Insatser kan då bli mer effektivt så att insatserna hjälper individer att återgå till ett normalt liv fritt från våld (Haselschwerdt, Hardesty & Hans, 2011; Johnson, 1995; Socialstyrelsen, 2016). När insatser inte bedöms utifrån vilken våldstyp som förekommer riskerar insats eller behandling att bli felaktig och ökar risken för återfall av intimt partnervåld (Haselschwerdt et al., 2011; Johnson, 1995; Socialstyrelsen, 2020). Att ha kunskap om olika typer av våld kan ge professionella stöd i val av rätt strategier för att förebygga intimt partnervåld, och rehabilitering av våldsoffer (Azam Ali et al., 2016). Idag behövs mer kunskap om hur socialarbetare arbetar med olika våldstyper och om våldstyperna får betydelse i arbetet med intimt partnervåld (Azam Ali et al., 2016; Johnson, 1995).

2 Syfte och frågeställningar

2.1 Syfte

Syftet med studien är att undersöka socialarbetares uppfattningar om och arbete med intimt partnervåld.

2.2 Frågeställningar

- Vilka typer av våld beskriver socialarbetare att de möter i sitt arbete med intimt partnervåld?
- Hur arbetar socialarbetare med intimt partnervåld? Arbetar de på olika sätt med olika typer av våld?

2.3 Disposition

Examensarbetet inleds med kapitel 1 där bakgrunden till ämnesområdet framförs tillsammans med en problemformulering. I kapitel 2 synliggörs syftet och frågeställningarna som ska besvaras i studien. I kapitel 3 kommer tidigare forskning till det valda ämnet. I kapitel 4 presenterad den teoretiska tolkningsramen till följd av metodologiska val som framkommer i kapitel 5. I kapitel 6 redovisas de etiska överväganden som gjorts i studien. Resultat och analys som framkommit i empirin till studien redovisas i kapitel 7. Diskussion relaterat till den teoretiska tolkningsramen, tidigare forskning och empirin samt en kritisk diskussion kring metodvalen förs i kapitel 8. I kapitel 9 redogörs studiens slutsatser tillsammans med framtida utmaningar och tankar.

3 Tidigare forskning

Kapitlet inleds och avslutas med att presentera tidigare forskning om viktiga aspekter i arbetet med intimt partnervåld. Intimt partnervåld i denna studie definieras i enlighet med Sinisalo och Hällén (2018) som hävdar att intimt partnervåld är ett könsneutralt begrepp som innebär våld inom relationer så som, makar, sambor, pojk- eller flickvänner. Intimt partnervåld kan även utövas i samkönade relationer (Sinisalo & Hällén, 2018). Dock är studien avgränsad till heterosexuella relationer.

3.1 Viktiga aspekter i arbetet med intimt partnervåld

Vilka typer av våld som socialarbetare möter kan beskrivas genom WHO's definition av våld som inkluderar fyra olika våldstyper. Dessa våldstyper är fysiskt våld, sexuellt våld, psykiskt våld samt försummelse (Socialstyrelsen, 2016). Socialarbetare behöver i arbetet kompetens att typifiera intimt partnervåld, för att möjliggöra att insatser anpassas efter den unika situationen. När insatser anpassas efter våldstyp har tidigare forskning visat på att insatser blir mer effektiva och minskar risken för återfall av intimt partnervåld (Azam Ali et al., 2016; Haselschwerdt et al., 2011; Johnson, 1995, Socialstyrelsen, 2016).

Tidigare forskning beskriver att generellt sett påverkar kunskap om intimt partnervåld socialarbetarens sätt att utföra sitt arbete. Kunskap ökar möjligheten att uppmärksamma tecken på intimt partnervåld och beskrivs som avgörande i beslut av insats som erbjuds till våldsutsatta (Pratt-Eriksson et al., 2014). Mennicke et al. (2019) hävdar att det saknas kunskap och utbildning hos de som arbetar med intimt partnervåld, vilket resulterar i en brist på effektivitet i bedömningar och hänvisningar samt att professionella känner sig oförberedda i möten med våldsutsatta. Enligt Pratt-Eriksson et al. (2014) kan kunskapsbrist även leda till svårigheter att synliggöra komplexiteten i våldet vilket kan resultera i att olämpliga åtgärder tillämpas. Pratt-Eriksson et al. (2014) menar att man bör utveckla socialarbetarens kompetens kring förklaringsmodeller och vilka konsekvenser som finns relaterat till intimt partnervåld (Pratt-Eriksson et al., 2014). Den kompetensen ökar möjligheterna att identifiera tecken på våld (Pratt-Eriksson et al., 2014) och socialarbetarens mod att ställa regelbundna frågor om våld till den våldsutsatta (Lundberg & Bergmark, 2021). Kunskap kan därmed medföra att fler våldsutsatta fångas upp och kan få de insatser de behöver (Lundberg & Bergmark, 2021; Pratt-Eriksson et al., 2014).

Den livssituation den våldsutsatta befinner sig i ska ligga till grund för de stöd och insats som socialarbetare beslutar (Pratt-Eriksson et al., 2014). Då professionella ingriper med

rätt stöd för våldsutsatta i ett tidigt skede, kan det minska lidandet och öka möjligheten för den våldsutsatta att återgå till ett normalt liv (Messing, Ward- Lasher, Thaller & Bagwell-Gray, 2015). Att ge samma stöd till alla individer fast de utsätts för olika typer av våld kan leda till att den som söker hjälp inte får det stöd den behöver. Exempelvis bör inte stöd som fokuserar på samarbete inom den intima relationen användas då det förekommer våld som är baserat på kontroll eftersom det innebär livsfara (Messing et al., 2015). Messing et al. (2015) menar att uppmuntran till separation troligtvis inte är lösningen i alla situationer inom intimt partnervåld. Att uppmuntra kvinnor att separera från den som utövar våld kan till och med leda till att kvinnor avstår från att delta då åtgärder inte tillgodoser deras behov (Messing et al., 2015). Därmed att det är viktigt att skilja på olika typer av våld för att erbjuda rätt stöd (Haselschwerdt et al., 2011). Alliansen är viktig för att rätt insats ska appliceras. En misslyckad allians kan leda till att kvinnor upplever brist på empati, stöd och omsorg (Pratt-Eriksson et al., 2014) eller att kvinnor som rapporterar och söker hjälp blir färre (Pratt-Eriksson, Bergbom & Lyckhage, 2014). Mennicke, Langenderfer- Magruder och MacConnie (2019) menar att brist på tillit även kan förekomma mellan professionella. De hävdar att samverkan mellan olika parter inom socialt arbete är viktigt då det kan skapa en bredare förståelse kring varandras olika roller. Förväntningarna kan då bli mer realistiska vilket leder till att beskyllningar kan upphöra, vilket skapar förutsättningar för bättre kvalitet i arbetet (Mennicke et al, 2019).

Att använda evidensbaserade insatser som fungerar och tjänar alla som överlevt intimt partnervåld är en utmaning för socialarbetare. Det är också viktigt att socialarbetare är medvetna om vilka insatser, riktlinjer och lagar som finns för att bedriva socialt arbete med intimt partnervåld (Messing et al., 2015). Kunskap kring vilka insatser som finns och hur socialarbetare bör arbeta med insatser är en viktig förutsättning för att informera den våldsutsatta om det stöd som kan erbjudas. När den våldsutsatta får information om vilket stöd som finns skapar det en känsla av valmöjlighet och kontroll (Pratt-Eriksson et al., 2014).

4 Teoretisk ram

Kapitlet inleds med att presentera Socialstyrelsens (2016) sammanfattning av WHO:s definitioner om olika typer av våld. Därefter presenteras Johnsons (1995) typologi. Kapitlet avslutas med att presentera aktuella riktlinjer som socialarbetare arbetar efter i sitt arbete med intimt partnervåld.

4.1 Hur Socialstyrelsen definierar våld

Socialstyrelsens (2016) olika våldstyper beskriver hur våldet kommer till uttryck. Oftast pågår en kombination av dessa våldstyper hos de som utsätts för intimt partnervåld. Alla våldstyper kan lämna ett avtryck hos både individen, familjen och samhället. De negativa konsekvenserna för den våldsutsatta som våldet har kan vara omedelbara men också vara latent och verka under lång tid (Socialstyrelsen, 2016).

4.1.1 Fysiskt våld

Fysiskt våld kan bestå av att den våldsutsatta blir riven, biten, omskakad, bränd eller dragen i håret av sin förövare. Slag, sparkar, stryptag, örffilar och knytnävsslag är också exempel på fysiskt våld (Socialstyrelsen, 2016).

4.1.2 Psykiskt våld

Psykiskt våld pågår när den våldsutsatta utsätts för social isolering och kontroll. Blir den våldsutsatta hotad, tvingad, trakasserad, förlöjligad samt utsatt för glåpord är det också kännetecknen för psykiskt våld (Socialstyrelsen, 2016).

4.1.3 Sexuellt våld

Sexuellt våld kännetecknas genom att våldsutövaren tvingar den utsatta att ha samlag eller att se på pornografi. Sexuellt våld kan även utövas genom sexuella trakasserier eller kränkningar (Socialstyrelsen, 2016).

4.1.4 Försummelse

Försummelse kan visa sig genom att våldsutövaren inte tillgodoser den våldsutsatta med den hjälp han eller hon behöver. Det kan exempelvis vara hygien, mat eller medicin. Den

våldsutsatta kan dessutom utsättas av försummelse genom att våldsutövaren ger fel mängd medicin eller inte blir hjälpt upp ur sängen när behov av hjälp för det finns (Socialstyrelsen, 2016).

4.2 Johnsons typologi

Till skillnad från Socialstyrelsens (2016) typer av våld syftar typologier till att beskriva våldets komplexitet, varför våldet sker, samt korrelationer och konsekvenser. Bland de typologier som finns idag anses Johnsons (1995) typologi ge en mest heltäckande bild av intimt partnervåld och är därmed den mest inflytelserika inom ramen för forskning om intimt partnervåld (Ali et al., 2016). Johnsons (1994) typologi har därför applicerats som en del av studiens tolkningsram. Den typologi som Johnson (1995) har utvecklat kategoriserar förklaringar av våld, där typologin främst fokuserar på fysiskt våld och olika grader av kontroll (Messinger, Fry, Rickert, Catalozzi & Davidson, 2014). Typologin beskriver fem olika typer av våld, så kallade *våldstyper* (Azam Ali et al., 2016; Johnson, 1995). Bland Johnsons fem våldstyper är de mest omtalade våldstyperna *makt- och kontrollvåld* och *situationsbundet partnervåld* (Azam Ali et al., 2016; Messinger et al., 2014; Johnson, 1995). En tidigare studie från Australien visar att bland professionella ansågs typologier vara abstrakta och användes inte i arbetet. Det fanns inte verktyg som kunde hjälpa praktiker att använda typologier och blev därmed riskabelt eftersom felaktiga bedömningar var en risk (Boxall et al., 2015).

4.2.1 Makt- och kontrollvåld

Det Johnson kallar för "makt- och kontrollvåld" är inriktat på fysiskt våld som används för att uppnå kontroll och dominans (Azam Ali et al., 2016; Johnson, 1995; Messinger et al., 2014; Socialstyrelsen, 2020). Målet är att få kontroll över partners aktiviteter, handlingar och sociala relationer. Våldsutövaren skapar regler som partnern skall följa som resulterar i en konstant övervakning. Misslyckas den våldsutsatta att följa reglerna kommer bestraffningar som följd (Azam Ali et al., 2016; Johnson, 1995). Våldet visar sig oftast genom makt och kontroll men även genom kränkning, isolering, beskyllande, förminskning, förnekelse, ekonomiskt våld, hot, samt kontroll genom barnen (Azam Ali et al., 2016; Johnson, 1995, Socialstyrelsen, 2020). Våldsutövaren visar genom detta sitt privilegium och att denne bestämmer över den våldsutsatta. Den här typen av våld eskalerar med tiden, och är en av de

allvarligare typerna av våldsutövning. Våldet av denna typ sker vanligtvis i heterosexuella relationer där nästan bara män är våldsutövare som ofta har kvinnofientliga attityder. Konsekvenserna av att utsättas för denna typ av våld kan vara låg självkänsla, rädsla, ångest, depression och posttraumatiskt stressyndrom (Azam Ali et al., 2016; Johnson, 1995; Socialstyrelsen, 2020).

4.2.2 Våldsamt motståndsvåld

I nära anslutning till makt- och kontrollvåld har Johnson funnit att kvinnor försvarar sig i form av fysiskt våld med låg kontroll, vilket han kallar för ”våldsamt motståndsvåld”. Våldet som den våldsutsatta brukar genom självförsvar är riktad mot partnern, förutsatt att partnern använder fysiskt våld och hög kontroll (Azam Ali et al., 2016; Johnson, 2009; Messinger et al., 2014). Feministiska forskare menar att självförsvar är en form av kvinnligt motstånd för att inte bli utsatt för våld, vilket Johnson kallar för ”battered women syndrome” (Azam Ali et al., 2016).

4.2.3 Situationsbundet partnervåld

Enligt Johnson är den vanligaste formen av intimt partnervåld ”situationsbundet partnervåld”. Vid denna våldstyp har det intima paret en bristande förmåga att lösa konflikter och hantera sin ilska. Våldet används *inte* för att uppnå kontroll utan uppstår i situationer där konflikter leder till våldsutövande (Messinger et al., 2014; Johnson, 1995; Kelly & Johnson, 2008). Våldet kan även vara ömsesidigt och utövas av båda parter i relationen. Våldet grundar sig i att det finns motsatser, konflikter och argument som eskalerar till fysiskt våld mellan parterna. Våldet utlöses av att ingen av parterna hittar en strategi som bryter konflikten. Till skillnad från makt- och kontrollvåld, eskalerar inte intensiteten i våldet under längre tid, utan är utlöst vid ilska i en viss situation (Azam Ali et al. 2016; Johnson, 1995).

4.2.4 Ömsesidigt kontrollvåld

En mer ovanlig form av partnervåld enligt Johnson är “ömsesidigt kontrollvåld”. Våldet är ömsesidigt där båda parterna i förhållandet utövar fysiskt våld och höga nivåer av kontroll mot varandra (Azam Ali et al., 2016; Johnson, 2009; Messinger et al., 2014). Tyvärr finns inte mycket fakta om frekvenser, konsekvenser och egenskaper för denna typ av våld (Azam Ali et al., 2016).

4.2.5 Vanligt separationsvåld

Den femte formen av våld i Johnsons typologi är “vanligt separationsvåld”. Våldet uppstår vid separationer eller skilsmässor och kan förekomma trots att våld inte har existerat tidigare i relationen. Det är mest förekommande att mannen i förhållandet agerar våldsutövare, men att kvinnor utövar våld kan även uppstå. Denna typ av våld är en reaktion på en traumatisk upplevelse relaterat till den process som separationen eller skilsmässan innebär. Våldet kan utlösas av att hemmet plötsligt blir tomt, vid förnedrande och förolämpande känslor, samt om anklagelser för sexuella övergrepp skett. Våldet kan vara aggressivt, till exempel genom att kasta saker på partnern, skrämna/gör illa partnern eller dennes nya partner, samt förstör saker för partnern. Det våld som uppstår under den traumatiska händelsen är ett resultat av allvarlig förlust av psykologisk kontroll (Azam Ali et al., 2016; Kelly & Johnson, 2008).

4.3 Riktlinjer för socialarbetare som arbetar med intimt partnervåld

Socialtjänsten i Sveriges enskilda kommuner har det yttersta ansvaret att ge stöd till de personer som är i behov av det, samt att den enskilde ska få den hjälp de önskar (Socialstyrelsen, 2016). Socialstyrelsen har olika föreskrifter och allmänna råd som ska följas i arbetet med intimt partnervåld. Nedan presenteras beskrivningar av föreskrifter och allmänna råd som berör denna studie.

4.3.1 Tillämpningsområdet

Socialstyrelsens föreskrifter ska tillämpas i arbetet med: 1. Vuxna och barn som varit utsatta eller är utsatta för våld eller övergrepp av en person som står dem nära. 2. Det ska även tillämpas på arbetet med barn som har bevittnat våld av en person som står de nära eller mot en närstående (Socialstyrelsen, 2014).

4.3.2 Stöd och hjälp

11 § SoL beskriver att det är socialnämndens ansvar att avgöra hur och när personalen i nämndens verksamheter ska ställa frågor om våld för att kunna identifiera våldsutsatta som är i behov av stöd och hjälp. De metoder som används för att erbjuda stöd och hjälp till våldsutsatta bör vara baserade och utformade på bästa tillgängliga kunskap. Socialnämnden bör beakta de utsatta som har särskilda behov såsom exempelvis missbruk och beroende,

ålder, om personen har en utländsk bakgrund samt om det finns risker för hedersvåld (Socialstyrelsen, 2014).

8§ belyser att samverkan mellan socialtjänsten och regionen bör ske när en person som varit utsatt för våld har behov av hjälp av de båda aktörerna. Socialtjänsten och regionen ska vid dessa tillfällen utforma en individuell plan till personen som blivit utsatt för våld (Socialstyrelsen, 2014).

I 9§ framkommer det att vid beslut av flera insatser ska insatserna planeras så de inte motverkar varandra. Är det fler personer i en familj som är i behov av insatser måste familjens insatser planeras med varandra. Trygghet och säkerhet för den våldsutsatta samt hos de barn som bevittnat våld måste beaktas (Socialstyrelsen, 2014).

10§ säger att om en extern samverkan ska ske med andra aktörer såsom andra myndigheter, verksamheter och organisationer så ska inte insatserna från de olika aktörerna motverka varandra. Det ska skapas samordning av insatser med beaktandet av den enskildes trygghet och säkerhet. 11§ beskriver att det är socialnämndens ansvar att fastställa vem som har ansvaret för samverkan mellan de interna och externa myndigheterna (Socialstyrelsen, 2014).

4.3.3 Kompetens

Personal som arbetar med handläggning och uppföljning av alla slags ärenden som inkluderas i socialtjänstlagen (2001:453) bör ha kunskap om våld och andra övergrepp av eller mot närstående samt ha förmågan att omsätta teori till praktik. Personal som arbetar med våldsutsatta vuxna bör dessutom ha en socionomexamen (Socialstyrelsen, 2014).

4.3.4 Utredning av våldsutsatta vuxna och barn i vissa situationer

Enligt 11 kap. 1§ i SoL som gäller vuxna som utsätts för våld bör en utredning göras kring dessa områden; a) ”Behovet av stöd och hjälp akut”, b) ”våldets karaktär och omfattning”, c) ”våldets konsekvenser för den våldsutsatta”, d) ”hur den våldsutsatta hanterar sin situation”, e) ”hur den våldsutsattas nätverk ser ut”, e) ”om den våldsutsatta behöver stöd i sitt föräldraskap”, och f) ”behovet av stöd och hjälp på både kort och lång sikt” (Socialstyrelsen, 2014, s. 7). En riskbedömning bör också göras i utredningen vilket står i 1§ som gäller för våldsutsatta vuxna. Socialnämnden bör, om samtycke finns, ta del av polisens dokumentation gällande ärendet. Enligt 7 kap. SoL är utredningen och riskbedömningen som utförts vad som bör ligga till grund i vilken insats den enskilde erbjuds (Socialstyrelsen, 2014).

Vid utredning bör standardiserade bedömningsmetoder användas (Socialstyrelsen, 2014). FREDA består av tre standardiserade bedömningsinstrument och en manual som socialtjänsten använder sig av i arbetet mot intimt partnervåld. Instrumenten är inriktat för vuxna som utsätts för intimt partnervåld. Syftet med FREDA är att ge stöd för socialtjänsten att identifiera och bedöma behov av skydd och stöd. *FREDA-kortfrågor* syftar till att ge stöd för socialtjänsten att ställa frågor kring våld i enskilda ärenden. *FREDA-beskrivning* används för att ge en uppfattning kring våldets karaktär. *FREDA-farlighetsbedömning* syftar till att ge stöd för socialtjänsten att bedöma risken för fortsatt utsatthet. Risken för fortsatt utsatthet är också en del i bedömningen om behov av skydd (Socialstyrelsen, 2020).

5. Metod

I detta kapitel kommer studiens metod att presenteras och motiveras. Inledningsvis redogörs för studiens forskningsdesign och de förberedelser som utförts. Sedan presenteras hur den empiriska datainsamlingen har genomförts. I nästkommande avsnitt diskuteras tillvägagångssättet kring bearbetning och analys av materialet. Därefter diskuteras studiens tillförlitlighet. Avslutningsvis presenteras den litteraturundersökning som genomförts och etiska överväganden.

5.1 Design

Designen för studien är kvalitativ. Syftet med studien var att undersöka socialarbetares uppfattningar och arbete med intimt partnervåld och inte undersöka bredden av fenomenet, därmed var en kvantitativ forskningsdesign olämplig. Enligt Bryman (2018) skapar ett kvalitativt angreppssätt möjlighet till en djupare förståelse av det studerade fenomenet (2018), vilket även var denna studies avsikt. Studien undersökte informanternas egna beskrivningar av föreställningar och tolkningar för att besvara uppsatsens frågeställningar. Studien behövde därmed ta hänsyn till att ”se världen med deras ögon” (Bryman, 2018, s. 488).

Intervjustudien har en hermeneutisk ansats vilket innebär att en tolkning genomförts av det material som samlats in (Kvale & Brinkmann, 2015). I analysen av materialet har uppsatsförfattarna tolkat informanternas berättelser som underlag till studiens resultat.

5.2 Population och Urval

Urvalet i undersökningen var socialarbetare som arbetar med intimt partnervåld. Deltagarna tillfrågades om att delta i studien både genom ett målstyrt urval och genom ett så kallat snöbollsurval, de vill säga rekommendationer från deltagarna själva (Bryman, 2018). Ett strategiskt urval tillämpades vilket innebär att deltagarna skulle uppfylla vissa kriterier som behövdes för att besvara forskningsfrågorna (Bryman, 2018). Urvalskriterier i studien har varit: a) god erfarenhet inom arbete med intimt partnervåld, b) yrkesverksamma i området minst fem år, och c) haft en socionomexamen under minst fem år. Exklusionskriterier var nyexaminerade socialarbetare. Nedan presenteras en tabell med information om informanterna.

Tabell 1. Informanternas nuvarande profession inom intimt partnervåld. Namnen är fiktiva.

Informanter	Nuvarande arbete av intimt partnervåld
Eva	Rådgivning med våldsutsatta och våldsutövare
Johan	Rådgivning med våldsutsatta och våldsutövare
Martin	Socialsekreterare, utredningar gällande vuxna
Kristina	Mottagningsenheten/ Vuxenenheten
Tommy	Rådgivare främst gällande våldsutövare
Mimmi	Socialsekreterare, vuxenhandläggning

5.3 Procedur och genomförande

Kontakt togs med enheter i kommuner i Mellansverige, varav två av studiens informanter accepterade erbjudandet. En informant tillfrågades personligen då informanten redan var känd bland uppsatsförfattarna och uppfyllde studiens urvalskriterier. Tre informanter tillfrågades efter rekommendationer från de informanter som redan tackat ja till deltagandet. I samband med att kontakt via mejl togs med deltagarna i studien skickades informationsbrev (se bilaga 1) och samtyckesblankett (se bilaga 2) på mejl.

Medelvärdet för arbetsår inom socialt arbete var 11 år, och medelvärdet för arbetsår inom intimt partnervåld var 7 år. Fem intervjupersoner hade mer erfarenhet av kvinnor som våldsutsatta, och mindre erfarenhet av män som våldsutövare och/eller våldsutsatta. En intervjuperson hade god erfarenhet av att arbeta med män som våldsutövare.

Sex semistrukturerade intervjuer genomfördes. Som stöd för genomförandet av de semistrukturerade intervjuerna utformades en tematisk intervjuguide (se bilaga 3). Intervjuguiden gav möjlighet till att belysa relevanta teman som informanterna kunde bidra med rika berättelser om. Semistrukturerade intervjuer ger möjlighet att undersöka studiens ämne utifrån informanternas synvinkel (Kvale & Brinkmann, 2014), och de ger även möjlighet till flexibilitet då frågor kan anpassas under intervjuens genomförande för att få mer detaljerade svar (Bryman, 2018). Därför valdes semistrukturerade intervjuer till denna studie.

5.3.1 Genomförande av intervjuerna

Intervjuerna genomfördes digitalt via *zoom* som är en digital plattform för talande kommunikation. Inbjudan skickades till samtliga deltagare med avtalad tidpunkt. Varje intervju inleddes med en presentation av informationsbrev och samtyckeskrav. Muntligt och skriftligt samtycke inhämtades. Informanterna försäkrades om att informationen kommer behandlas med konfidentialitet. Inga intervjuer spelades in utan informanternas godkännande för att motverka någon form av obehag. Intervjuerna varade mellan 40-75 minuter och spelades in via två mobiltelefoner inställda på flygplansläge och utan sim kort. Detta för att inte någon obefintlig skulle nå materialet. Valet att använda två mobiltelefoner gjordes för att försäkra att inget insamlat material skulle gå förlorat. Det inspelade materialet på telefonerna kasserades efter att det överförts till lösenordskyddade datorer.

5.4 Databearbetning och analys

Det inhämtade materialet behandlades med kontinuitet, vilket betyder att varje intervju transkriberades samma dag eller dagen efter intervjun (Bryman, 2018). Ambitionen var att upprätthålla god fart i processen och försöka återge korrekt svar från informanterna.

Materialet har analyserats genom en tematisk tolkande analys. Transkriberingarna har lästs igenom flera gånger och studerats noga för att fånga upp information som besvarar frågeställningarna i studien. Uppsatsförfattarna ställde frågor till utskriften så som: A) Vad säger informanterna? B) Hur säger informanterna det de säger? Och C) Kan det informanterna säger förstås med utgångspunkt i syfte och frågeställningar? I genomförandet av den tematiska analysen har fem olika steg använts. Dessa steg är: 1) Intervjuerna lästes igenom flera gånger för att fånga viktiga aspekter samt att få bekantskap med empirin. 2) Därefter plockades meningsenheter ut som var centrala utifrån studiens syfte. 3) Meningsenheter kodades, där kärnan i mening vaskades ut. 4) Tre teman identifierades. 5) Koderna sorterades sedan under de identifierade temana. 6) Slutligen sorterades koderna under varje tema till sammanlagt sju olika subteman. I analysprocessen har stegen ibland kastats om i annan ordning och rent av kunnat gå i motsatt riktning. Informationen under teman och subteman har inkluderat likheter och olikheter som skapat studiens resultat (Bryman, 2018). Uppsatsförfattarna har därmed kombinerat ett induktivt orienterat angreppssätt med en teoristyrd analys.

5.5 Litteratursökning

Databassökningen har genomförts på PsycInfo och Web of science. Sökord har använts i kombinationer så som ”socialwork”, ”intimate partner violence”, ”intervention”, ”domestic violence”, och ”typologies”. Samtliga artiklar i databassökning har varit peer-reviewed. Originalkällor i funna artiklar har även undersökts. Forskare som ägnar sitt arbete för intimt partnervåld och typologier var redan känt och uppsatsförfattarna har främst använt dessa artiklar med originalkällor. All litteratur som använts i studien har granskats av uppsatsförfattarna och ansågs vara relevant till en svensk kontext.

5.6 Studiens tillförlitlighet

Tillförlitlighet i kvalitativa studier bedöms efter fyra olika delkriterier, *trovärdighet*, *överförbarhet*, *pålitlighet* och *möjlighet att styrka och konfirmera* (Bryman, 2018). Nedan presenteras hur studien tagit hänsyn till dessa.

Trovärdighet (Bryman, 2018) har beaktats genom att analysen genomfördes av två personer tillsammans och delvis var för sig, för att därefter reflektera tillsammans om materialet. Tillvägagångsättet har därmed gett bättre möjlighet till en medbedömarvalidering. Arbetet har skett systematiskt. Samtliga informanter har fått möjlighet att läsa studiens färdiga resultat för att försöka verifiera om resultatet stämmer med vad informanterna berättat. En informant tackade ja till erbjudandet, och hade inga synpunkter. Därmed har respondentvaliditet tillämpats i viss utsträckning.

Överförbarhet, handlar om huruvida resultatet från studien är överförbart till andra kontexter. Kvalitativa studier syftar till djup i stället för bredd och tenderar att se på det unika i relation till kontexten (Bryman, 2018). I studien ingår ett fåtal informanter vilket gör överförbarheten låg. Förhoppningen är att läsaren själv skall kunna bedöma huruvida överförbarheten till annan kontext är möjlig. Studien kan även styrka andra studier som kommit fram till motsvarande resultat.

Pålitlighet (Bryman, 2018) kan styrkas genom att samtliga procedurer och genomföranden har varit väl planerade. I studien användes teoretiska ramverk vilka låg till grund för forskningsfrågor och den tematiska intervjuguiden. Studiens urvalskriterier har noga planerats för att styrka möjligheten att inhämta god information från studiens urval. Anteckningar har regelbundet förts kring procedur och genomförande för att underlätta redogörelser i metodkapitlet kring samtliga fasers genomförande, och för att motverka att

delar av genomförandet glöms bort. Under planering och genomförande har handledning skett genom Högskolan Dalarna för att ytterligare styrka pålitligheten. Genom att noga redovisa studiens metod skapas förutsättningar för läsaren att på egen hand bedöma studiens trovärdighet, exempelvis i relation till pålitlighet.

Möjlighet att styrka och konfirmera resultat kan göras genom att använda en analysmetod. Det minskar risken att personliga värderingar påverkar resultatet (Bryman, 2018). Uppsatsförfattarna har strävat efter objektivitet i studiens presentation av datainsamling och resultat. Den tematiska analysmetoden fungerade som stöd till en objektiv bedömning. Uppsatsens teoretiska tolkningsram var även till nytta för den analys som styrde fram till uppsatsens resultat.

5.7 Kritiskt resonemang av vald undersökningsmetod

I denna kvalitativa intervjustudie finns både styrkor och svagheter. Att utföra intervjuer var en styrka för att få svar på studiens syfte. En styrka var även det strategiska urvalet av informanter, liksom att informanterna skulle ha erfarenhet av att arbeta med intimt partnervåld. Informanterna var sex till antalet vilket gör att en generalisering inte går att göra. Studiens urval inkluderar endast deltagare som arbetar på enheter där de hjälpsökande ofta under längre tid befunnit sig i relationer med intimt partnervåld. Andra grupper av hjälpsökande är inte lika frekventa. Det är därmed sannolikt att dessa personer utsätts för kontrollvåld vilket kan ge en viss urval-bias (Bryman, 2018) i studien. Med spridningsurval hade en mer nyanserad bild av intimt partnervåld kunnat framträda.

En tematisk intervjuguide skapar möjlighet till rika berättelser (Kvale & Brinkmann, 2009; Bryman, 2018). Den tematiska intervjuguide som användes i studien möjliggjorde att informanterna gav rika berättelser. I intervjuguiden ingick teman om Johnsons två typer av våld, makt- och kontrollvåld och situationsbundet partnervåld då det ingått i studiens tolkningsram. Eftersom Johnsons typologi ingår i studiens tolkningsram och är internationellt erkänd ansågs det relevant att ställa frågor som rör detta. Då studiens resultat inte tydligt visar att deltagarna arbetar på olika sätt med olika typer av våld, har uppsatsförfattarna kritiskt resonerat kring intervjuguiden. Det kan handla om att frågorna i intervjuguiden var svåra att förstå, då ingen informant kunde ge tydliga svar kring frågorna om våldstyper påverkade deras arbetssätt. Att ingen informant tydligt kunde svara på dessa frågor kan också handla om att det inte fanns någon koppling mellan våldstyper och deras arbetssätt.

Hur pass väl frågor om makt- och kontrollvåld och situationsbundet partnervåld ställdes under intervjuerna är något som granskats. Uppsatsförfattarna presenterade förenklade definitioner av Johnsons våldstyper makt- och kontrollvåld och situationsbundet partnervåld i samband med att respektive tema introducerades. Dessutom förtydligade intervjuerna definitionerna ett flertal gånger under intervjuerna för att försäkra att det material som samlades in kunde ge svar på forskningsfrågorna. Det var dock inte en garanti att informanterna uppfattade definitionerna på samma sätt som intervjuerna. Deltagarna kunde ha tagit del av de relevanta våldstyperna för studien innan intervjuerna genomfördes. Uppsatsförfattarna bedömde att detta kunde ha påverkat informanternas svar, därmed studiens *trovärdighet* (Bryman, 2018).

6. Etiska överväganden

Följande fyra krav bör beaktas under processen för att undvika bedrägeri, falska förespeglningar eller inskränkningar på de medverkandes liv. Dessa krav är *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet* (Bryman, 2018). Nedan presenteras hur studien har tagit hänsyn till dessa.

Informationskravet (Bryman, 2018) har beaktats genom ett informationsbrev (se bilaga 1) som skickades ut i god tid innan intervjuerna. I brevet informerades deltagarna om syfte och studiens upplägg i stort, samt att deltagarna när som helst kunde avbryta utan att behöva motivera varför.

Samtyckeskravet (Bryman, 2018) har noga fullföljts genom inhämtande av samtycke (se bilaga 2) från samtliga informanter innan intervjuernas start. Informerat samtycke har inhämtats både skriftligt och muntligt.

Konfidentialitetskravet (Bryman 2018) har i möjligast mån uppfyllts då alla uppgifter som kan spåra informanterna avkodades i transkriberingarna och byttes ut mot fiktiva namn. Redogörande av kommuner har inte inkluderats i studien för att säkerställa konfidentialitet. En etisk egengranskning har även genomförts (se bilaga 4). Frågorna i den etiska egengranskningen har diskuterats med handledare vilket gav svar *nej* på samtliga frågor med undantag av fråga 8 gällande behandling av personuppgifter. Studien inkluderar att personuppgifter har behandlats genom bandade intervjuer, och kontakt med informanterna via mejl. Anmälan till dataskydd@du.se har skickats in.

Nyttjandekravet (Bryman 2018) har genomförts då det insamlade materialet endast använts till uppsatsen.

7. Resultat

Nedan presenteras studiens teman med tillhörande subteman i en tabell.

Tabell 1: Teman och subteman

Tema	Subtema
- Våldets olika dimensioner	- Våld som utövas på olika sätt - Våldets olika syften
- Individfokuserat arbetssätt för att förhindra fortsatt våld	- Bra grund för rätt insats - Insats baserat på risker för den våldsutsatta
- Ett arbete som innebär utmaningar	- Arbetet innebär svårigheter - Kunskap gör skillnad

Kapitlet är disponerat så att först presenteras temat *våldets olika dimensioner*, med tillhörande subteman; *våld som utövas på olika sätt* och *våldets olika syften*. Sedan presenteras temat *individfokuserat arbetssätt för att förhindra fortsatt våld* med tillhörande subteman; *bra grund för rätt insats*, och *insats baserat på risker för den våldsutsatta*. Slutligen redogörs temat *ett arbete som innebär utmaningar*, med tillhörande subteman; *arbetet innebär svårigheter* och *kunskap gör skillnad*.

7.1 Våldets olika dimensioner

Informanterna som deltog i studien beskrev olika dimensioner av våld som de möter i sitt arbete, liksom hur våldet utövas och syftet med att använda våld. Under subtemat *våld kan utövas på olika sätt* återges informanternas definitioner för olika sätt som våldet kan utövas på; *psykiskt våld*, *fysiskt våld*, *latent våld*, *ekonomiskt våld*, *sexuellt våld*, *våld mot barn* samt *våld genom barn*. Under subtemat *våldets olika syften* beskrivs informanternas uppfattningar av våldets olika syften. Dessa benämndes som; *kontrollvåld*, *hedersrelaterat våld*, *situationsvåld* samt *motståndsvåld*.

7.1.1 Våld som utövas på olika sätt

Samtliga informanter beskrev att i arbetet med intimt partnervåld möter de många typer av våld som utövas på olika vis. Våldet beskrevs ofta som en skala från lindrigt våld till dödligt våld. Informanterna beskrev att våldet oftast utövas genom psykiskt våld, fysiskt våld eller latent våld. Samtliga informanter beskrev att våldet ofta börjar med lindrigt psykiskt våld, för

att sedan övergå till allvarligare psykiskt våld, samt andra typer av våld som utövas mer fysiskt.

Psykiskt våld beskrevs av samtliga informanter uttrycker sig på ett vis som inte alltid syns och Martin återgav att det nästan alltid förekommit psykiskt våld i alla ärenden.

Eva, Kristina och Johan återgav att psykiskt våld kan utövas genom påpekanden och begränsningar. Psykiskt våld kan även utföras utan att våldsutövaren är närvarande genom till exempel telefonen, sociala medier och installation av GPS på den våldsutsattas klocka. När kvinnor utövar psykiskt våld mot män beskrev informanterna att det ofta utövas genom manipulation och alliansskapande med myndigheter.

Fysiskt våld beskrevs av informanterna också var ett vanligt förekommande uttryck för våld. Fysiskt våld utövas genom misshandel och innebär att detta uttryck för våld gör att våldet blir mer kroppsligt påtagligt, snarare än psykiskt påtagligt.

Latent våld beskrevs av informanterna som vanligt förekommande när intimt partnervåld sker. Informanterna beskrev det latent våldet uttrycker sig genom en underliggande rädsla som konstant befinner sig i hemmet. Kristina beskrev på följande vis:

” det här latent våldet hela tiden finns att den ena partnern går runt och är rädd och orolig för när våldet ska ske, och det kanske har skett en gång i en parrelation på tio år, men har det skett en gång så kan det ju också ligga ett latent hela tiden...” –

Kristina

Ekonomiskt våld beskrevs av informanterna utövas genom att våldsutövaren kontrollerar den våldsutsattas ekonomi. Eva gav ett exempel på att ekonomiskt våld kan ske genom en gemensam ekonomi, vilket ger våldsutövaren möjlighet att övervaka och begränsa den våldsutsatta.

Informanterna beskrev att *sexuellt våld* också finns i parrelationer. Sexuellt våld menade informanterna vara när gränser på vad som är accepterat i en sexuell relation överskrids. En informant beskrev även att den som är våldsutsatt kan gå med på att ha sex när våldsutövaren är hotfull.

Eva beskrev att *våld mot barn* sker när barn bevittnar våld i hemmet. Våld genom barn var även ett återkommande ämne bland samtliga informanter. Eva och Johan sade att separationer kan leda till vårdnadstvister där barn kan fara väldigt illa då våldsutövaren kan

använda barnen för att kontrollera den våldsutsatta. Eva beskrev att våld även kan utföras genom smutskastning i vårdnadstvister för att skapa fördelar hos myndigheter.

7.1.2 Våldets olika syften

Informanterna beskrev att den som utövar våldet har ett syfte den vill uppnå när de brukar våld mot sin partner.

Informanterna berättade att ett syfte med våld är att kontrollera den våldsutsatta och benämnde det som *kontrollvåld*. En informant menade att oavsett hur våldet utförs syftar våldet till att uppnå kontroll. Kontrollvåldet kan utövas psykiskt, fysiskt, och ekonomisk och innebär generellt större psykisk skada än fysisk skada för den våldsutsatta. Kontrollen kan utspela sig från några delar till alla delar av den våldsutsattas liv. Kontrollen eskalerar oftast över tid. Kristina beskrev på följande vis;

”...han hade kontrollerat allting med henne. Alla kontakter, hennes medicinering, matintag, när hon får sova, det hade varit väldigt mycket våld och väldigt mycket kontroll” (Kristina).

När våldsutövaren upplever kontroll minskar våldet och vid brist av kontroll ökar våldet. Det är alltså inte våldet i sig som är det väsentligaste, utan att uppnå kontroll och makt, sade Martin och Kristina.

”...våldet är även som det är, påtagligt så är ju inte det viktigaste, på något vis för den här mannen, det viktigaste tänker jag är att han har makten och kontrollen, och att han vet om att han har det, och att han vet att hon vet om att han har det” (Kristina).

Informanterna berättade att det är vanligast att män utövar kontrollvåld mot kvinnor vilket beskrevs bero på det patriarkala samhället där kvinnan är underordnad mannen. Kontrollvåldet kan utlösas av svartsjuka och då våldsutövaren inte känner tillit i relationen eller att denna själv sviker relationen. Kristina sade att våldsutövaren ofta är osäker och rädd vilket skapar ett kontrollbehov. Exempel på strategier som används vid kontrollvåld vilket var att bestämma regler över den våldsutsatta och följs inte reglerna blir det konsekvenser. Martin beskrev det som att våldsutövaren behandlar den våldsutsatta som ett barn.

”...rätten av att känna att nä men jag har rätt att bestämma över andra människor och vuxna människor. Lite som att det blir som att ett barn... nä men... man tillrättavisar barn för att dom inte ska skada sig och lära sig va som är rätt eller fel. Det är likadant i våld skulle jag säga fast det är för vuxna som på ett såklart ett mycket mer destruktivt sätt, ett skadligt sätt. Men det blir ju lite som att nä men att våldsutövare har sina regler och dom ska man följa sig efter...” (Martin).

Informanterna beskrev att kvinnor som utövar kontrollvåld gynnas av att de generellt har ett större kontaktnät än män, som till exempel sociala relationer och professionella aktörer. Kontaktnätet används för att uppnå kontroll genom att smutskasta sin partner och bilda allians med myndigheter.

Hedersrelaterat våld var enligt informanterna en typ av kontrollvåld som inte är lika förekommande i deras arbete med intimt partnervåld. Syftet med hedersrelaterat våld beskrevs av informanterna är att genom kontroll upprätthålla en heder inom familjen som främst begränsar kvinnan. Mimmi sade att även männen blir kontrollerade och begränsade för att de bär ett ansvar för att upprätthålla hedern i familjen. Kontrollen som den våldsutsatta utsätts för beskrevs av Johan som mycket begränsande;

”oftast så blir dom ju bortgifta. Så kom jag till Sverige och helt plötsligt så får jag inte veta något om samhället, jag får inte lära mig språket, jag får inte börja... jag får inte ta körkort” – Johan

Situationsvåld beskrevs av informanterna är en strategi förövaren använder sig av då syftet är att få sin vilja igenom. Informanterna beskrev att våldet uppstår som en engångsföreteelse genom eskalerande ilska som inte går att kontrollera, vilket leder till fysiskt våld. Informanterna beskrev att situationsvåld inte syftar till att skapa en ständig närvarande rädsla hos den som utsätts för våld, men våldsutövaren kan avsiktligt skapa en tillfällig rädsla hos den våldsutsatta. Våldsutövaren kan då uppnå sin vilja eftersom den våldsutsatta blir rädd och inte vågar säga nej. Dessa situationer grundar sig i en ojämlikhet i fråga om makt, där en part i relationen besitter mer makt än den andra. Eva beskrev detta på följande vis:

”I en sån här relation blir det oftast en omakt alltså en ojämlikhet i makt alltså, att kvinnan ganska fort känner sig rädd. Liksom kanske inte vågar men ändå i sin affekt fortsätter liksom. Så jag skulle tycka att det oftast är det något som har hänt, eller något som man inte har gjort som startar dem här grälen på något sätt...” (Eva).

Trots en ojämlikhet i makt som beskrevs av Eva och Johan, sade Kristina att situationsvåld inte grundar sig i genus, men att kvinnor har större risk att utsättas för allvarligt eller dödligt våld.

Eva, Johan och Tommy beskrev stress, missbruk, eller trötthet som förklaring till att våldet startar och snabbt kan eskalera till en hotfull situation. I det fysiska våldet har våldsutövaren kontroll över hur hårt denne slår och kan kontrollera att våldet inte är dödligt. Mimmi berättade att vid situationsvåld kan sexuellt våld fungera som en spänningslösare, som våldsutövaren använder sig av. Tommy beskrev att situationsvåld också kan vara ett exempel av betingat våld från uppväxten.

”I vissa familjer där det kanske är mer situationsvåld... så kanske det har en större roll för man har kanske vuxit upp i rollen av att det är manligt att bruka våld eller att kunna sätta gränser fysiskt...” (Tommy).

Motståndsvåld beskrev informanterna är våld som utövas av den våldsutsatta mot våldsförövaren i syfte att försvara sig själv eller att säga ifrån. Informanterna beskrev det inte som ett uttryck för våld, utan ett nödvändigt skydd.

”... det är ju inte våld på det viset. Det är bara hennes sätt att skydda sig själv att inte dö egentligen eller skada sig allvarligt, så jag ser ju inte det som våld på det sättet...” (Martin).

Informanterna beskrevs att motståndsvåld utövas främst av kvinnor. Orsaken till motståndsvåldet kan till exempel vara att kvinnan plötsligt inser sina rättigheter och gör motstånd när hon utsätts för våld i syfte för att visa att det inte är accepterat. Kvinnan kan till exempel utöva fysiskt våld eller att inte följa förövarens regler. Kristina menade att den våldsutsatta kan utsättas för potentiellt farligare våld av våldsförövaren när motståndsvåld

utövas. Motståndsvåld kan också användas när barnen utsätts för våld och kvinnan vill skydda barnen genom våld mot våldsförövaren.

7.2 Individfokuserat arbetssätt för att hindra fortsatt våld

Under subtemat *bra grund för rätt insats* återgav samtliga informanter att i arbetet med intimt partnervåld är det viktigt att inhämta information om individens levnadssituation och att det kan göras på olika sätt. Under subtemat *insatser baserat på risker för den våldsutsatta* beskrev informanterna olika tillämpbara insatser som baseras på olika risker för den våldsutsatta samt hur de förhåller sig till dessa risker.

7.2.1 Bra grund för rätt insats

Socialtjänstens funktion som stödjande vid intimt partnervåld beskrevs som kärnpunkten i arbetet med intimt partnervåld. Informanterna beskrev att socialarbetarna har en skyldighet att utreda och erbjuda stöd eller insats när intimt partnervåld upptäcks. I utredningen beskrevs det som viktigt att inhämta information från den våldsutsatta för att komma fram till rätt åtgärd. Ett sätt att nå våldsutsatta som utsätts för kontroll är samverkan med andra professioner, exempelvis kan kontakt tas med den våldsutsatta via ett läkarbesök för att inhämta information som är viktigt för rätt beslut. Informationen som inhämtas kan gälla boende, missbruk samt bakgrund. Inhämtning av information kan ske genom att ta fram nätverkskartor.

Informanterna beskrev att när den våldsutsatta har svårt att inse att denne varit utsatt för våld kan kategorisering, kartläggning och allvarlighetsgrad av våldet vara till hjälp. I det arbetet kan till exempel instrumentet FREDA användas. FREDA är ett poängsystem som kan belysa och medvetandegöra den utsatta att det är våld den utsätts för. Informanterna berättade att kategoriseringen av allvarlighetsgrad påverkar beslut om vilken stödåtgärd individen behöver. Eva berättade att en utredning genom FREDA bör upprepas efter tid, då våldet kanske inte ser likadant ut med tiden och annan åtgärd kan behövas. Informanter menade att genom kategorisering av våld kan även framtida våld synliggöras, till exempel att se eskalering av allvarlighetsgrad över tid. Utgångspunkten informanterna hade var att informationen som de inhämtar från den våldsutsatta är sann. En riskbedömning utförs också för att komma fram till rätt åtgärd. I utredningen blir det väsentligt att undersöka om det förekommer flera olika former/typer av våld eftersom det är potentiellt farligare och därmed

viktigt att beakta för att hjälpa personen på bästa sätt. Kristina beskrev att det är viktigt att bära ”våldsglasögon”.

”...sen tror jag att det händer väldigt mycket som vi inte ser för att vi inte lever tillsammans med dom här personerna men det kan ju bara vara en jättesnabb blick som vi missar men att man ändå försöker att ha på sig våldsglasögonen i alla besök...” (Kristina).

En bra kontakt med den våldsutsatta är en bra utgångspunkt när utredning börjar. Att samla information är oftast en lång process där kvinnorna succesivt berättar om deras situation och under processen är det viktigt att inte ge upp och samtidigt skapa trygghet.

”Jag tror att många kvinnor känner på sig om man klarar av att ta emot det dem har att berätta för det oftast är det ganska förskräckliga saker dem varit utsatta för. Ibland kan vi kanske träffa en kvinna fem gånger och jag får mer och mer information vid varje möte...” (Mimmi).

7.2.2 Insats baserat på risker för den våldsutsatta

Informanterna beskrev insatser som används i det stödjande arbetet med våldsutsatta. En åtgärd som beskrevs var placering på annan ort under en period när det finns en potentiell ökad risk för våld, till exempel vid separation. Vid hög grad av våld och kontroll beskriver samtliga informanter att skyddsplaceringar i olika grad används.

”... och vid riktigt allvarligt våld och i vissa fall jag vet att det förekommit att vi har till och med fått behöva hjälpa personen ut ur landet för att det går inte ens att vara i Sverige för att det är så farligt...” (Martin).

Eva och Tommy menade att vid långvarig kontroll bör en lång psykisk bearbetning för den våldsutsatta beaktas då psykiskt våld ofta leder till trauma. Då kan traumabehandling vara en potentiell insats.

Kristina berättade att när våldsutsatta som redan är akutplacerade när de besöker Socialtjänsten, till exempel vid polisärenden utförs en skyddsbedömning igen då den

våldsutsattas situation kan vara alvarligare än innan. Vid dessa ärenden kan en ny placering med högre säkerhet erbjudas till den våldsutsatta. Eva beskrev att vid placering på skyddat boende är det viktigt att kontrollen från utövaren bryts och att det kan göras genom att ge våldsoffret en ny telefon och bankkonto när de kommer till det skyddande boendet. Informanterna beskrev också insatser som kan användas när inte allvarlighetsgraden i våldet är hög. Samtalskontakt kan vara ett potentiellt stöd om våldsoffret inte är redo att lämna relationen. En annan insats är samtalsgrupper för män som är våldsutsatta.

Informanterna menade att när det förekommit fysiskt våld har den våldsutsatta lättare att inse att han eller hon varit utsatt för våld då våldet är synligt. Informanterna menade att följderna av att vara utsatt för våld är enklare att bearbeta då den våldsutsatta inser att denne varit utsatt för våld. Arbetet blir då lättare för både professionella och våldsutsatta.

7.3 Ett arbete som innebär utmaningar

Informanterna beskrev att arbetet med intimt partnervåld innebär utmaningar. Under subtemat *arbetet innebär svårigheter* finns informanternas beskrivningar av de svårigheter som finns i arbetet med intimt partnervåld. Under subtemat *kunskap gör skillnad* beskrev informanterna att kunskap är en ständig utmaning som är nödvändigt i deras arbete.

7.3.1 Arbetet innebär svårigheter

Samtliga informanter påtalade ett flertal faktorer som komplicerar beslut av rätt insatser vid intimt partnervåld. En faktor som återgavs var svårigheter att nå ut till våldsutsatta. En av anledningarna till att våldsutsatta kan vara svåra att nå är att våldsutsatta upplever skam och är rädda för att söka hjälp hos Socialtjänsten. Kristina påtalade att det handlar om mycket mer än bara rädslan för att berätta eller ta emot hjälp. Det handlar dessutom om att de själva inte förstår att det är våld de utsätts för.

”Jag vill inte definiera mig som ett våldsoffer, det är inte jag, det är någon annan, det är någon annan som är utsatt för det, det är ju inte jag...” (Kristina).

Flera informanter befarade att genusperspektivet kan vara en svårighet i arbetet med våldsutsatta män. Att mannen ses som en synonym till styrka kan leda till att våldsutsatta män blir svåra att identifiera. Martin beskrev att män utsätts för minst lika mycket våld, men att mörkertalet är stort. En aning motsatt beskrivning gav Kristina som menar att mäns våld mot

kvinnor är mer utbredd. En svårighet beskrevs dock att männen som våldsoffer inte syns i den utsträckning de borde inom Socialtjänsten.

”Forskning går ju inte heller och liksom gå ifrån, mäns våld mot kvinnor är mer utbredd än kvinnors våld mot män, men det betyder ju inte att det inte förekommer. Det gör det ju och det är också personer som behöver få hjälp och stöd från oss men vi ser dem tyvärr alldeles för sällan...” (Kristina).

Informanterna upplevde även att det finns svårigheter när det gäller att få tillräckligt med information av den våldsutsatta för att göra bedömning av vilken insats eller stöd som blir effektivt. När intimt partnervåld sker genom kontroll kan det bli svårigheter att få kontakt med den våldsutsatta. Våldsoffrets telefon kan till exempel vara kontrollerad av våldsutövaren, den våldsutsatta kan vara instängd och den våldsutsatta kan ta skada om de tar kontakt med Socialtjänsten om kontakten upptäcks av våldsförövaren. Våldet kan också förminska av den våldsutsatta eller det kan vara svårt att urskilja vilken typ av våld och vilka orsaker som ligger till grund för våldet. När inte tillräcklig information kan inhämtas skapar det svårigheter att ge den insats och det stöd som fungerar bäst för just den individen. Även möjligheten att bygga en allians beskrevs som svårt när det finns en rädsla gällande barnen och åtgärder som handlar om dem. Den våldsutsatta vågar då inte söka hjälp hos Socialtjänsten;

”... det blir ju lite utav en balansgång för man vill ju också skapa en allians, man vill att personerna ska känna sig trygga med att kontakta socialtjänsten utan att behöva känna att vi kommer ha någon åtgärd gällande barnen...” (Kristina).

Kristina beskrev vidare att det är viktigt att vara aktsam med att jämföra ärenden då våldet i så fall riskerar att osynliggöras när informationen samlas in. Det är därför viktigt att diskutera med kollegor för att undvika jämföranden av ärenden.

”... man måste vara lite aktsam på sig själv där, har man nyligen haft ett besök med tex en kvinna som har berättat om väldigt grovt fysiskt våld och att man har gjort en bedömning att det är en farlig situation och att det är ett högt skyddsbehov och så träffar man sen en person som beskriver till en början ett mindre allvarligt våld eller

så blir det lätt att man kan jämföra men man vet inte hur hela situationen ser ut..."
(Kristina).

Informanterna berättade att den våldsutsatta kan vara i kontakt med andra myndigheter vilket kan ge svårigheter för Socialtjänsten när det gäller rätt insatser. Martin och Tommy sade att det är viktigt att arbetet med att förhindra intimt partnervåld ligger på Socialtjänsten men att olika enheter och aktörer kan ha olika syn på våldet och vilka insatser som behövs. Tommy berättade att det stöd som socialarbetare beslutar kan ge en negativ påverkan för klienten hos andra aktörer. Beslut om insats som tagits av Socialtjänsten kan påverka den våldsutsatta negativt i domstol, till exempel kan våldsutövaren få umgängesrätt med barnen. Kvinnan behöver då kontakt med våldsutövaren gällande barnen, vilket kan ge en problematik om kvinnan behöver skyddas. Martin påtalade ytterligare en annan aspekt som utgör en svårighet för rätt beslut. På enheter inom Socialtjänsten där man normalt inte arbetar med intimt partnervåld förekommer att våldet felaktigt skrivs med en låg allvarlighetsgrad. Resultatet kan då bli att behov och stöd inte fångas upp.

En negativ aspekt gäller den tid som finns för att implementera arbetsmetoder som förebygger och förhindrar intimt partnervåld. Kristina påtalade att arbetet med intimt partnervåld bör prioriteras, men en begränsning finns då Socialtjänsten består av många led, från politiska nämnden, till de som arbetar i direktkontakt med de människor som söker stöd vilket kan leda till att ärenden tar lång tid.

7.3.2 Kunskap gör skillnad

Samtliga informanter beskrev att kunskap om intimt partnervåld är en utmaning då kunskap ansågs som centralt i arbetet att bedöma relevant insats. Att hela tiden sträva efter kunskap kan till exempel öka möjligheten att identifiera att den våldsutsatta är utsatt för flera variationer av våld. Informanterna menade att beslutsbedömningar skall vara välgrundade i kunskap och erfarenhet, och att det kräver flera år av erfarenhet inom yrket. Brister i kunskap om intimt partnervåld kan det innebära att missa något som kan vara livsavgörande, vilket Martin beskrev på följande sätt;

"... för det är hela tiden en bedömning. Framför allt när det kommer till skyddsplaceringar skulle jag säga, där vi hamnar i att på liv och död. Det är

jätteviktigt att man liksom fattar rätt beslut och kan rädda en annan människas liv...”
(Martin).

Informanterna berättade att kunskap och erfarenhet tillsammans med instrument så som FREDA blir till viktiga verktyg för att åstadkomma rätt beslutsbedömning i ärenden. Mimmi sade att det även är viktigt att sträva efter kunskap då kunskap skapar trygghet hos klienten. Det är också viktigt att kunskap om intimt partnervåld finns uppåt i ledet för att åstadkomma en förändring, men beskrevs av Martin vara en utmaning som behöver förbättras:

”Man har ju liksom börjat utbilda oss gräsrotsbyråkrater, vi som jobbar på golvet. Vi får ju utbildningar men chefer och dom uppåt får inte. Och det behövs. Så det vill jag verkligen, det är en sådan här hjärtefråga för mig nästan. Det är ju jättebra att jag har kunskapen men det blir inga större förändringar om inte mina chefer har det också...” (Martin).

Tommy sade att den kunskap som finns idag om intimt partnervåld inte alltid är överförbart till praktiken. Arbetet blir då problematiskt vid implementering av nya arbetssätt som syftar till att förhindra intimt partnervåld.

”Det här kvantitativa från ett helt annat område och sen har man lagt det på det här arbetet på människor utan att tänka på alla de här variablerna som finns, som tillkommer när det är människor med långa livshistorier som man jobbar med. Det är ju inget Toyota företag liksom...” (Tommy).

8. Diskussion

I detta kapitel diskuteras de centrala aspekterna från resultatet och den teori och tolkningsram som studien har. Syftet med studien var att undersöka socialarbetares uppfattningar och arbete med intimt partnervåld. Kapitlet har strukturerats efter två rubriker; 1) socialarbetares uppfattning om olika typer av intimt partnervåld, 2) socialarbetares arbete med personer som utsätts för intimt partnervåld.

8.1 Socialarbetares uppfattningar om olika typer av intimt partnervåld de möter i sitt arbete

I resultatet av denna studie finns beskrivningar av tre olika syften för våld; att uppnå kontroll (*kontrollvåld*), att få sin vilja igenom (*situationsvåld*), och för att skydda sig (*motståndsvåld*). Det stämmer mer eller mindre överens med Johnsons (1995; Azam Ali et al., 2016) våldstyper *makt- och kontrollvåld*, *situationsbundet partnervåld* och *våldsamt motståndsvåld*.

I studiens resultat beskriver informanterna att *kontrollvåld* var vanligt förekommande vid intimt partnervåld. Det utövades på flera olika sätt för att få kontroll över den våldsutsatta och eskalerar över tid. Även barn kan användas i kontrollvåldet. Dessa beskrivningar stämmer överens med den våldstyp Johnson (1995) beskriver i termer av *makt- och kontrollvåld*. Våldsutövaren skapar regler som övervakas och ger bestraffningar när regler inte följs. Johnsons (1995) typologi menar också att kontroll kan ske genom barnen, och att våld som grundas i kontroll ofta eskalerar med tiden. Vad som skiljer resultatet från Johnsons (1995) våldstyp *makt- och kontrollvåld* är förklaringen till varför kontroll uppstår. Informanternas uppfattningar är att kontrollvåld kan uppstå då våldsutövaren själv sviker relationen vilket leder till svartsjuka som i sin tur leder till behov av att kontrollera sin partner. Det är faktorer som inte Johnson (1995) belyser i sin beskrivning av *makt- och kontrollvåld*. Snarare menar Johnson (1995) att *makt- och kontrollvåld* sker i heterosexuella relationer där nästan bara män, ofta med kvinnofientliga attityder agerar våldsutövare. Med andra ord grundar sig *makt- och kontrollvåld* i patriarkatet, vilket var det forskningsområde som Johnson (1995) inhämtade sitt material från när han utvecklade våldstypen *makt- och kontrollvåld* (Azam Ali et al., 2016; Johnson, 1995).

I studieresultatet beskrivs *situationsvåld* vid intimt partnervåld som en eskalerande ilska som till slut leder till våld. Resultatet visar också att informanternas uppfattning är att situationsvåld grundar sig i makt där den ena parten har mer makt än den andra. Johnson (1995) beskriver i enighet med studiens resultat att *situationsbundet partnervåld* grundar sig i en bristande förmåga att kontrollera ilska, vilket utmynnar i våld (Azam Ali et al., 2016; Johnson, 1995). När det gäller makt så skiljer sig Johnsons (1995) typologi från studiens resultat. Johnson menar att situationsbundet partnervåld inte är baserat på makt (Johnson, 1995). Detta kan bero på att Johnson (1995) utvecklade begreppet situationsbundet partnervåld från Straus och hans kollegor (Straus & Smith, 1990) som fokuserat sin forskning på a) den överraskande frekvensen av våld, b) den påbörjande rollen för stress, och c) accepterad användning av viss typ av våld inom familjen (Azam Ali et al., 2016; Johnson, 1995).

Informanternas uppfattning om *motståndsvåld* är att det brukas av kvinnan i syfte att skydda sig från våldsutövaren, vilket stämmer överens med Johnsons beskrivning av *våldsamt motståndsvåld* (Azam Ali et al., 2016). Resultatet i studien visar föreställningar av att kvinnan brukar motståndsvåld för att återta makten från våldsutövaren genom att inte följa förövarens regler. Det kan i denna beskrivning tolkas som att kvinnan återtar kontrollen över sig själv. Johnsons (1995) framställning av *våldsamt motståndsvåld* återger inte denna beskrivning, utan menar att kvinnans självförsvar tar sitt uttryck genom fysiskt våld och låg kontroll (Azam Ali et al., 2016).

Denna studie visar att det finns flera likheter bland informanternas beskrivningar av våldets syfte och Johnsons (1995) våldstyper *makt- och kontrollvåld*, *situationsbaserat partnervåld* och *våldsamt motståndsvåld*. När man ställer studiens resultat mot Johnsons (1995) typologi stämmer det inte helt överens. Azam Ali et al. (2016) menar att det är motiverat att utveckla Johnsons (1995) typologi vidare genom fler studier.

Informanternas uppfattningar är att våldet utövades på flera olika sätt, fysiskt, psykiskt och sexuellt. Resultatet visar uppfattningar av att när förövaren utövar *psykiskt våld* sker det genom begränsningar och påpekanden. Det stämmer väl överens med Socialstyrelsens beskrivning av psykiskt våld (2016). Socialstyrelsens (2016) beskrivning är något mer omfattande än informanternas beskrivningar. Socialstyrelsen (2016) belyser att psykiskt våld kan utövas genom hot och att den våldsutsatta tvingas göra något denne inte vill (Socialstyrelsen, 2016). Våldshandlingar genom *fysiskt våld* beskriver informanterna som

fysisk misshandel som kan vara kroppsligt synligt, vilket är en god sammanfattning av Socialstyrelsens (2016) definition av fysiskt våld. *Sexuellt våld* beskrivs i studiens resultat är när gränser på vad som är accepterat i en sexuell relation överskrids av den ena partnern. Informanterna beskriver att den våldsutsatta kan också vid upplevelsen av hot tillåta våldsförövaren förgripa sig på partnern sexuellt. Även detta stämmer med Socialstyrelsens (2016) beskrivning av sexuellt våld. Socialstyrelsen (2016) har en aning mer utvecklad beskrivning av sexuellt våld som till exempel att tvinga den våldsutsatta att se på pornografi samt utsätta en person för sexuella trakasserier och kränkningar (Socialstyrelsen, 2016). *Försummelse*, som nämns av Socialstyrelsen (2016) som ett sätt att utöva våld, var något som inte återgavs av informanterna i denna studie, men det behöver nödvändigtvis inte betyda att deltagarna i studien inte möter försummelse i deras arbete.

Resultatet i denna studie visar beskrivningar av *psykiskt*, *fysiskt* och *sexuellt våld* som stämmer väl överens med Socialstyrelsens (2016) beskrivningar av dessa typer av våld. Att det blir så kan tolkas att deltagarna i studien var mer bekanta med dessa termer. Resultatets beskrivningar av psykiskt, fysiskt och sexuellt våld samt Socialstyrelsens (2016) definitioner av våld beskriver dock inte varför våldet sker till skillnad från Johnsons (1995) typologi.

8.2 Socialarbetares arbete med personer som utsätts för intimt partnervåld

Studien visar att informanterna strävar efter att grunda sina beslut av insats på information om den våldsutsattas situation, till exempel den våldsutsattas boendesituation, bakgrund, om det finns missbruk och vilket våld som förekommer. Information kan inhämtas genom till exempel nätverksskator och bedömningsinstrumentet FREDA (Socialstyrelsen, 2020). Vilken typ av våld som sker är sedan underlag till bedömning om vilka risker den våldsutsatta kan utsättas för i framtiden. Det ovan beskrivna arbetssättet är i likhet med Socialstyrelsens (2014) riktlinjer. Enligt Socialstyrelsen (2014) bör insats grundas på information om våldets karaktär, omfattning, våldets konsekvenser för den våldsutsatta och hur den våldsutsattas nätverk ser ut. En riskbedömning ska utföras samt en bedömning om behov av stöd och hjälp på både kort och lång sikt. Socialstyrelsen (2014) beskriver även att vid inhämtning av information bör standardiserade bedömningsmetoder användas. Arbetssättet som beskrivs i denna studie, och Socialstyrelsens riktlinjer talar för att helheten av den våldsutsattas livssituation bör undersökas, snarare än enbart våldstyp. Informanternas uppfattning är att det även finns flera faktorer som försvårar arbetet att inhämta tillräcklig information vid bedömning av rätt insats.

Exempelvis att den våldsutsatta inte vågar söka hjälp, blir kontrollerad samt inte förstår att denne är utsatt för våld. Socialstyrelsens (2014) riktlinjer blir därmed problematiska att följa. Socialstyrelsens (2014) riktlinjer beskriver till exempel inte vilket arbetssätt som styrker inhämtning av information då den våldsutsatta är svår att nå.

I studiens resultat framkommer inte ett tydligt arbetssätt där beslut av insats är grundat på vilket våld som utövas eller i vilket syfte våldet sker mot den våldsutsatta. Informanterna uppger att när individen är utsatt för hög grad av kontroll är det ett underlag till beslut om skyddsplacering, vilket Haselschwerdt et al. (2014) hävdar kan rädda liv. Informanternas beskrivning av kontrollvåld är att våldsutövaren kan utöva en hög grad av kontroll och kan därför kopplas till Johnsons (1995) beskrivning av makt- och kontrollvåld. Det framkommer dock inte i denna studies resultat att typologier användes praktiskt inom ramen för socialt arbete. Enligt Azam Ali et al. (2016) syftar typologier till att förklara komplexiteten av intimt partnervåld (Azam Ali et al, 2016), men det är ännu inte klargjort hur dessa appliceras i praktiken. Typologier har tidigare förklarats av socialarbetare som mer teoretiska än användbara i det praktiska arbetet (Boxall et al., 2015).

Resultatet i studien visar att informanternas uppfattningar är att kunskap om intimt partnervåld är nödvändigt i arbetet. Enligt Mennicke et al. (2019) behövs kunskap om intimt partnervåld för att synliggöra det komplexa i våldet för ett effektivt arbete mot intimt partnervåld. Socialstyrelsen (2014) menar att personal som arbetar med intimt partnervåld bör ha förmågan att omsätta den kunskap som finns till praktik (Socialstyrelsen, 2014). Denna studies resultat visar att det finns upplevelser om att det ofta är svårt att göra den omsättningen. Det förekommer uppfattningar om att kvantitativa forskningsansatser inte alltid fångar hela bilden av intimt partnervåld, som gör att det inte alltid kan appliceras i praktiken. Med stöd från forskning (Mennicke et al., 2019) och Socialstyrelsen (2014) visar denna studies resultat att kunskap behövs för att genomföra ett bra arbete med intimt partnervåld. Det kan därmed finnas behov av att skapa möjligheter för socialarbetare att överföra forskning till praktiken för ett evidensbaserat arbetssätt (Pratt-Eriksson et al., 2014; Messing et al., 2015).

9. Slutsatser

Studiens resultat visar att socialarbetare i sitt arbete möter flera typer av våld. Vidare visar resultatet att arbetet med att förebygga intimt partnervåld kräver en noggrann och heltäckande utredning, baserat på den våldsutsattas berättelse. I det arbetet finns svårigheter i att få kontakt med de våldsutsatta och att få rätt och heltäckande information. Studiens resultat tyder på att arbetet inte var grundat i typologier inom ramen för socialt arbete. Snarare grundas val av insats och stöd efter helheten av varje enskilt fall, vilket stöds i rapport från Socialstyrelsen (2014). Om socialarbetare använder stöd i typologier kan variationer av intimt partnervåld synliggöras vilken kan vara avgörande i beslut av insats eller behandling.

Att förebygga intimt partnervåld med rätt insats är en viktig del i socialarbetarens arbete. För att säkra möjligheten till rätt insats för den våldsutsatta behövs mer forskning, dels för att öka kunskapen om socialarbetarens arbetssätt, dels för att föra in ny kunskap. Ytterligare forskning av intresse är studier som styrker och utvecklar Johnsons typologi samt hur dessa kan på ett bra sätt komma till användning i det framtida arbetet med intimt partnervåld.

Referenser

- Azam Ali, P., Dhingra, K., & McGarry, J. (2016). A literature review of intimate partner violence and its classifications. *The review Journal*, 31, 16-25. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.avb.2016.06.008>
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder* (3 uppl.). Liber. ISBN: 9789147112067
- Boxall, H., Rosevear, L., & Payne, J. (2015). Domestic violence typologies: What value to practice?. *Trends & issues in crime and criminal justice*, No. 494.
- Ellsberg, M., & Heise, L. (2005). Researching violence against women: A practical guide for researchers and activists. World Health Organization, PATH.
- Haselschwerdt, M. L., Hardesty, J. L., & Hans, J. D. (2011). Custody Evaluators' Beliefs About Domestic Violence Allegations During Divorce: Feminist and Family Violence Perspectives. *Journal of Interpersonal Violence*, 26(8), 1694-1719. <https://doi.org/10.1177/0886260510370599>
- Johnson, M. P. (2010). Langhinrichsen-rolling's confirmation of the feminist analysis of intimate partner violence: Comment on "controversies involving gender and intimate partner violence in the united states". *Sex Roles*, 62(3-4), 212-219. doi:<http://dx.doi.org/www.bibproxy.du.se/10.1007/s11199-009-9697-2>
- Johnson, M. P. (1995). Patriarchal terrorism and common couple violence: Two forms of violence against women. *Journal of Marriage and the Family*, 57(2), 283. doi:<http://dx.doi.org/www.bibproxy.du.se/10.2307/353683>
- Kelly, J. B., & Johnson, M. P. (2008). Differentiation among types of intimate partner violence: Research update and implications for interventions. *Association of Family and Conciliation Courts*, 46(3), 431-570. <https://doi.org/10.1111/j.1744-1617.2008.00215.x>
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2014). *Kvalitativa forskningsintervjun* (Tredje [reviderade] upplagan). Studentlitteratur. ISBN: 9789144101675

- Lundberg, L., & Bergmark, Å. (2021). Self-perceived competence and willingness to ask about intimate partner violence among Swedish social workers, *European Journal of Social Work*, 24(2), 189-200, DOI: 10.1080/13691457.2018.1540970
- Mennicke, A., Langenderfer-Magruder, L., & MacConnie, L. (2019). It's Tricky ...": Intimate partner violence service providers' perspectives of assessments and referrals by child welfare workers. *Journal of Family Violence*, 34(1), 47.
doi:http://dx.doi.org/www.bibproxy.du.se/10.1007/s10896-018-9991-2
- Messing, J. T., Ward-Lasher, A., Thaller, J., & Bagwell-Gray, M. (2015). The state of intimate partner violence intervention: Progress and continuing challenges. *Social Work*, 60(4), 305. doi:http://dx.doi.org/www.bibproxy.du.se/10.1093/sw/swv027
- Messinger, A., Fry, D., Rickert, V., Catalozzi, M., & Davidson, L. (2014). Extending Johnson's Intimate Partner Violence Typology: Lessons From an Adolescent Sample. *Violence Against Women*, 20(8), 948-971, DOI: 10.1177/1077801214546907
- Pratt-Eriksson, D., Bergbom, I., & Lyckhage, E. D. (2014). Don't ask don't tell: Battered women living in Sweden encounter with healthcare personnel and their experience of the care given. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being*, 9(1) doi:http://dx.doi.org/www.bibproxy.du.se/10.3402/qhw.v9.23166
- Sinisalo, E., & Moser Hällén, L. (2018). *Våld i nära relationer*. Liber
- Socialstyrelsen. (2016). *Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer*. (2016-6-37). ISBN: 9789175553917
- Socialstyrelsen. (2020). *Behandlingsmetoder för personer som utövar våld i nära relationer*. (2020-3-6697). Socialstyrelsen.se.
<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2020-3-6697.pdf>
- Socialstyrelsen. (2020). *Manual för FREDA: Standardiserade bedömningsmetoder för socialtjänstens arbete mot våld i nära relationer*. (2014-6-15).

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2014-6-15.pdf>

Straus, M. A., & Smith, C. (1990). Family patterns and primary prevention of family. *Trends in Health Care, law & Ethics*, 8(2), 507-526.

World Health Organization (2002). *World report in violence and health*. World Health Organization.

http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf?sequence=1

World Health Organization (2013). *Global and Regional Estimates of Violence Against Women: Prevalence and Health Effects of Intimate Partner Violence and Non-partner Sexual Violence*. World Health Organization.

https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/85239/9789241564625_eng.pdf

World Health Organization (2014). *Global Status Report on Violence Prevention 2014*. World Health Organization.

[file:///C:/Users/amand/Downloads/9789241564793_eng%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/amand/Downloads/9789241564793_eng%20(1).pdf)

Bilagor

Bilaga 1: Informationsbrev

En kvalitativ intervjustudie

Hej! Vi är två studenter från Socionomprogrammet vid Högskolan Dalarna som skriver vårt examensarbete. Syftet med studien är att undersöka socialarbetares uppfattningar om och arbete med intimt partnervåld. Våld i nära relationer är ett pågående problem i dagens samhälle, där ny forskning är viktigt för att få bukt på problematiken. Vi söker kontakt med socialarbetare som har god erfarenhet och strävar därför att intervjua socialarbetare som jobbat i fem år med våld i nära relationer. Tidsåtgången för deltagandet beräknas ta ca 60 minuter.

Alla uppgifter kommer hanteras med konfidentialitet. Högskolan Dalarna är ansvarig för behandlingen av personuppgifter i samband med examensarbetet. Som deltagare i undersökningen har du enligt Dataskyddsförordningen (GDPR) rätt att få information om hur dina personuppgifter kommer behandlas. Du har också rätt att få eventuella fel rättade. Vid frågor om behandlingen av personuppgifter kan du vända dig till Högskolans dataskyddsombud. Dem som kommer få tillgång till informationen du ger där man kan identifiera röster är endast eleverna som intervjuar dig, slutresultatet kan vem som helst se, men du kommer att vara oidentifierad. Vi kommer spela in intervjun med en mobiltelefon som inte är i bruk med flygplansläge på vilket resulterar i att ingen obehörig kan komma åt informationen och efter att intervjun är transkriberad samt när uppsatsen är rättad kommer intervjun att kasseras. Ditt deltagande i undersökningen är helt frivilligt. Du kan när som helst avbryta ditt deltagande utan närmare motivering.

Om du har frågor är du välkommen att kontakta oss,

Sofie Bäcké
Tel: 0738494536
Email: h18sofba@du.se
Ort/Datum:
Underskrift:

Amanda Sving
Tel: 0734321091
Email: h18amasv@du.se
Handledare Susanne Gustafsson
Email: sgu@du.se

Bilaga 2: Samtyckesavtal

Tack för att du vill delta i studien ”Att synliggöra våldets komplexitet”. Syftet med studien är att undersöka socialarbetares uppfattningar om och arbete med intimt partnervåld.

För ditt deltagande behöver du lämna ditt samtycke för deltagande och behandling av eventuella personuppgifter. Studien genomförs inom ramen för kursen ”Examensarbete för socionomexamen (GSA2AF)” på socionomprogrammet vid Högskolan Dalarna.

Läs igenom blanketten noggrant och ge ditt medgivande genom att skriva under längst ned på sidan.

Medgivande

- Jag har tagit del av informationen kring studien och är medveten om hur mitt deltagande kommer att gå till och den tid det förväntas ta i anspråk.
- Jag har fått möjlighet att få mina frågor angående studien besvarade innan den påbörjas och vet vem jag ska vända mig till om jag har ytterligare frågor.
- Jag deltar i denna studie helt frivilligt och har blivit informerad om varför jag har blivit tillfrågad och vad syftet med deltagandet är.
- Jag är medveten om att jag när som helst under studiens gång kan avbryta mitt deltagande och återkalla mitt samtycke utan att jag behöver förklara varför.
- Jag ger mitt medgivande till Högskolan Dalarna att behandla och lagra personuppgifter nödvändiga för att genomföra studien förutsatt att det görs i enlighet med bestämmelser i GDPR och PUL¹.
- Jag ger detta medgivande förutsatt att inga andra än de studenter och handledare som är knutna till studien kommer att ta del av det insamlade materialet och att materialet endast kommer att användas till studiens syfte.
- Jag ger detta medgivande förutsatt att materialet från studien kommer att behandlas konfidentiellt i den meningen att mitt namn aldrig kommer att publiceras eller kopplas till enskilda utsagor.

Ort / datum

.....

Namnsteckning

.....

Namnförtydligande

.....

¹ Alla uppgifter om dig som samlas in i studien är skyddade enligt Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) samt General Data Protection Regulation (GDPR). Ansvarig för dina personuppgifter är Högskolan Dalarna. Enligt EU:s dataskyddsförordning har du rätt att kostnadsfritt få ta del av de uppgifter om dig som hanteras i studien, och vid behov få eventuella fel rättade. Du kan också begära att uppgifter om dig raderas samt att behandlingen av dina personuppgifter begränsas. För frågor om behandling av personuppgifter kan du även kontakta Högskolan Dalarnas dataskyddsombud Anders Forsman, e-post: dataskydd@du.se eller på telefon: 023-77 89 56. Om du är missnöjd med hur dina personuppgifter behandlas har du rätt att ge in klagomål till Datainspektionen, som är tillsynsmyndighet

Bilaga 3: Tematisk intervjuguide

Erfarenheter:

- Skulle du kunna berätta om vilka erfarenheter du har av att jobba med våld i nära relationer?

Olika typer av våld i nära relationer:

- Kan du berätta om den typ av våld, eller olika typer av våld i nära relationer som du har erfarenhet av i ditt arbete?

Orsakerna till våld i nära relationer:

- Kan du berätta om hur du resonerar kring orsakerna till våld i nära relationer i ditt arbete?

Patriarkalt våld/ Kontroll:

- Kan du ge exempel på ett fall som har baserats på kontroll?

Situationsbundet våld/ Gräl:

- Kan du ge exempel på ett fall som har baserats på "gräl-våld"?

Genus:

- Hur ser du på genus och könsroller i förhållande till arbetet med våld i nära relationer?

Partnervåld:

- Vad har du för erfarenheter med olika typer av partnervåld, kan du beskriva dessa?

Förkunskap:

- Hur tror du dina kunskaper om våld i nära relationer styr ditt sätt att tolka information, kategorisera allvarlighetsgraden i våldet och fatta beslut?

Finns det något du skulle vilja tillägga?

Tack för din medverkan!

Bilaga 4: Etisk egengranskning

Blankett för etisk egengranskning av studentprojekt som involverar människor

Använd blanketten som en grund för forskningsetiska reflektioner tillsammans med din handledare och för att komma fram till bästa forskningsetiska förhållningssätt samt beslut om ansökan till den Forskningsetiska nämnden vid Högskolan Dalarna alternativt Etikprövningsmyndigheten behövs eller ej. Blanketten behålls av studenten och handledaren.

Projekttitel: Att synliggöra våldets komplexitet

Student/student: Sofie Bäcke & Amanda Sving

Handledare: Susanne Gustafsson

		Ja	Tveksamt	Nej
1	Kan frivilligheten att delta i studien ifrågasättas dvs. omfattar studien deltagare som kan betraktas tillhöra en sårbar grupp t.ex. barn (under 18 år), personer med nedsatt kognitiv förmåga, psykisk funktionsnedsättning eller sådana som har en beroendeställning till den som genomför studien t.ex. som patienter eller elever till densamma?	☐	☐	☒
2	Innebär undersökningen att informerat samtycke inte kommer att inhämtas (d.v.s. forskningspersonerna kommer inte att få full information om undersökningen och/eller möjlighet att avsäga sig ett deltagande)?	☐	☐	☒
3	Innebär undersökningen någon form av fysiskt ingrepp på forskningspersonerna?	☐	☐	☒
4	Kan undersökningen påverka forskningspersonerna fysiskt eller psykiskt?	☐	☐	☒
5	Används biologiskt material som kan härledas till en levande eller avliden människa (t.ex. blodprov)?	☐	☐	☒
6	Avser du behandla känsliga personuppgifter, som etnicitet, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse, medlemskap i fackförening, hälsa eller sexualliv?	☐	☐	☒
7	Avser du behandla personuppgifter om lagöverträdelse, som brott, domar i brottmål, straffprocessuella tvångsmedel eller administrativa frihetsberövanden?	☐	☐	☒
8	Avser du att behandla personuppgifter? Observera att: <ul style="list-style-type: none"> • Samtliga uppgifter som kan kopplas till en levande person betraktas som personuppgifter, även om de är kodade eller krypterade. • I händelse av att studentarbetet INTE omfattar några känsliga personuppgifter och heller INTE deltagare som tillhör en sårbar grupp eller deltagare som INTE står i beroendeställning till den som genomför studien, behöver inte någon ansökan till Forskningsetiska nämnden vid Högskolan Dalarna göras. • Vid behandling av personuppgifter ska dock ALLTID anmälan om detta göras på avsedd blankett som sänds till: dataskydd@du.se 	☒	☐	☐

Fastställt av Forskningsetiska nämnden 2020-09-23